

PRINCIPII GENERALE DE ETICĂ ÎN SĂNĂTATEA PUBLICĂ

CARMEN DANIELA DOMNARIU¹

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Cuvinte cheie: etică, sănătate publică, principii

Rezumat: Principiile de etică în sănătatea publică se referă la valorile și credințele cheie care decurg din caracteristicile sănătății publice. Aceste principii oferă oamenilor condițiile necesare unui trai sănătos, "asigurând o stare completă de bine din punct de vedere psihic, mental, fizic și social, nu numai absența bolii." (Organizația Mondială a Sănătății)

Keywords: ethics, public health, principles

Abstract: Public health ethics principles refer to the key values and beliefs arising from the distinct characteristics of public health. These principles confer people the conditions necessary for a healthy living, providing „a state of complete physical, mental and social well-being not merely the absence of a disease or infirmity”. (World Health Organization)

Etica este ansamblul regulilor de conduită împărtășite de o comunitate anumită, reguli care sunt fundamentate pentru distincția dintre bine și rău. Etica este o teorie asupra moralei. Un demers etic înseamnă să reflectăm asupra principiilor generale (inclusiv pe ce bază alegem un anumit set de principii în raport cu altul) și să judecăm din perspectiva acestor principii ce ar trebui să facă o persoană, inclusiv noi înșine, într-o situație particulară.

Rolul eticii este să ajute oamenii și instituțiile să decidă ce este mai bine să facă, ce criterii să aleagă și care le sunt motivațiile morale în acțiunile lor.

La nivel internațional, au fost recunoscute douăsprezece principii de bază privind etica în sănătatea publică. Acestea au fost incluse în Codul de etică al sănătății publice, elaborat de centrele privind controlul și prevenirea bolilor și de Societatea de leadership în sănătatea publică (Public Health Leadership Society)(1). Acest cod nu este unul exhaustiv și nu aduce noutăți în ceea ce privește etica în sănătatea publică. Este un cod care evidențiază valorile și credințele cheie care decurg din caracteristicile distincte ale sănătății publice. Una dintre cele mai importante aspecte evidențiate în acest cod este interdependența oamenilor. Această interdependență reprezintă esența oricărei comunități. Scopul domeniului sănătății publice nu este doar asigurarea și promovarea sănătății întregilor comunități, dar și recunoașterea faptului că starea de sănătate a indivizilor este strâns legată de comunitatea în care trăiesc.

Acest cod se adresează în principal publicului și instituțiilor care au ca scop asigurarea și promovarea sănătății publice, dar și celor care recunosc efectele muncii lor asupra comunității în care trăiesc.

La baza redactării principiilor codului de etică în sănătate publică stau o serie de valori și convingeri. Printre cele mai importante sunt cele legate de:

1. Sănătate

Oamenii au dreptul la resursele necesare sănătății. Potrivit articolului 25 din Declarația Universală a Drepturilor

Omului, (2) "oricine are dreptul la un standard de viață adecvat sănătății și bunăstării lor și a familiei lor".

2. Comunitatea

Oamenii sunt prin definiție sociali și interdependenți. Fiecare din noi căutăm compania celorlalți, ne bazăm unii pe ceilalți pentru a ne simți în siguranță și pentru a supraviețui. Relațiile pozitive între oameni și colaborările pozitive dintre instituții stau la baza unei comunități sănătoase. Preocuparea pentru celălalt trebuie să existe mereu, căci prin acțiunile pe care le întreprindem afectăm viața celor de lângă noi.

3. Instituțiile

Eficiența instituțiilor depinde în mare măsură de încrederea publicului. Factorii care contribuie la construirea încrederii includ următoarele acțiuni întreprinse de instituții: comunicare, transparență, dreptate, reciprocitate.

4. Colaborarea

Colaborarea reprezintă un element cheie al sănătății publice. Infrastructura domeniului sănătății publice se compune dintr-o serie largă de discipline și sectoare care pentru a putea fi eficiente, este necesar să conlucreze.

5. Mediul fizic

Omul și mediul în care trăiește sunt două elemente interdependente. Oamenii depind de resursele mediului în care trăiesc. Orice dezechilibru în mediul nostru natural sau fizic poate avea efecte negative asupra stării de sănătate a oamenilor. Dar la fel de adevărate sunt și efectele pe care le producem noi, ca și oameni, asupra mediului.

6. Oportunitatea de a te exprima

Orice persoană ar trebui să aibă oportunitatea de a contribui la dezvoltarea și elaborarea de politici de sănătate publică. Este important să se caute informații de la cei direct implicați și afectați de implementarea programelor și a politicilor de protecție și promovare a sănătății. Principala dilemă etică a sănătății publice o reprezintă echilibrul dintre libertatea individuală și responsabilitatea guvernului de a asigura cetățenilor un oarecare grad de protecție a sănătății.(3)

7. Instituțiile de sănătate publică

¹Autor Corespondent: Carmen Domnariu, Centrul Regional de Sănătate Publică Sibiu, Str. Lupei, Nr. 21, Sibiu, 550330, România, e-mail: cdomnariu@yahoo.com, tel +40-(269) 21.28.12

Articol intrat în redacție în 28.11.2011 și acceptat spre publicare în 31.01.2012

ACTA MEDICA TRANSILVANICA Martie 2012; 2(1)1-2

Modul în care este structurată o societate este reflectat în sistemul de sănătate al comunității respective. Astfel, este importat să se identifice și să se promoveze cerințele fundamentale privind sănătatea comunității.

8. *Experiența*

A cunoaște înseamnă a deține puterea. Este necesar să ne îmbunătățim cunoștințele despre sănătate dar și mijloacele de a o proteja prin cercetări continue și acumulări de cunoștințe și experiență. Odată acestea realizate, devine o obligație morală de a împărtăși toate aceste cunoștințe celorlalți. De exemplu, o participare activă și informată la elaborarea diverselor politici de sănătate publică necesită accesul la informații.

9. *Știința*

Metodele științifice, prin varietatea de instrumente științifice, atât calitative, cât și cantitative, asigură mijloace relativ obiective de identificare a factorilor necesari asigurării sănătății unei populații.

10. *Confidențialitatea informațiilor*

Oamenii trebuie să acționeze pe baza a ceea ce cunosc. Instituțiile de sănătate publică trebuie să asigure confidențialitatea informațiilor pe care le dețin și să nu divulge informații care ar putea afecta în sens negativ individul sau comunitatea, decât în cazurile prevăzute de lege.

11. *Valorile*

În foarte multe situații, este necesar să acționăm fără a avea la dispoziție toate informațiile de care avem nevoie. În alte cazuri, în elaborarea unor politici, se are în vedere valoarea și demnitatea umană și nu atingerea eficienței optime sau a beneficiilor financiare. În astfel de situații, valorile stau la baza implementării acțiunilor.

Pornind de la aceste valori, se poate afirma faptul că mandatul de asigurare și protejare a sănătății este unul inerent moral. Până nu demult, natura etică a sănătății publice era asumată în mod implicit. Cu timpul, societatea a impus o atenție explicită în ceea ce privește etica. Acest lucru a apărut odată cu dezvoltarea noilor tehnologii avansate, care au adus și noi dileme privind problematica eticii, dar și dezvoltarea unei societăți pluralistice, în care nu mai putem lua de-a gata valorile unei singure culturi sau religii, ci trebuie să ne croim noi înșine un set de valori și credințe în mijlocul acestei diversități.

Din punct de vedere istoric, instituțiile medicale au fost mult mai explicite în legătură cu elementele etice ale practicii medicale decât au fost instituțiile de sănătate publică. Preocupările sănătății publice nu consonează pe deplin cu cele ale medicinei în general. Astfel, principiile etice medicale nu pot fi transferate domeniului sănătății publice, căci sănătatea publică vizează mai mult populația decât individul, prevenția și nu tratamentul. De aceea, s-a considerat imperativ crearea unui cod de etică strict adaptat domeniului sănătății publice.

Un astfel de cod privind etica în sănătatea publică clarifică elementele distinctive ale sănătății publice și principiile etice după care sunt construite aceste elemente. Codul de etică ghidează instituțiile și profesioniștii în sănătate publică în demersul privind asigurarea și promovarea sănătății.

Voi prezenta în continuare cele douăsprezece principii care au stat la baza elaborării Codului de etică în sănătatea publică, de către Societatea de leadership în sănătatea publică (Public Health Leadership Society) din Statele Unite ale Americii.

Acest cod de etică a fost prezentat unui număr larg de instituții internaționale pentru adoptare sau aprobare.

Principiile de etică în sănătatea publică:

1. Sănătatea publică trebuie să abordeze în principal cauzele fundamentale legate de starea de boală și cerințele privind starea de sănătate, în vederea prevenirii efectelor negative asupra sănătății.

2. Sănătatea publică trebuie să asigure sănătatea unei comunități prin respectarea drepturilor indivizilor din comunitatea respectivă.
3. Politicile, programele și axele prioritare ale domeniului sănătății publice trebuie elaborate și evaluate prin procese care să asigure oportunitatea membrilor comunității de a contribui cu informații.
4. Sănătatea publică trebuie să susțină și să acționeze în favoarea tuturor membrilor comunităților, inclusiv a celor lipsiți de drepturi civile, în vederea asigurării condițiilor și resurselor necesare sănătății.
5. Sănătatea publică trebuie să vizeze obținerea de informații necesare implementării politicilor și programelor eficiente de protejare și promovare a sănătății.
6. Instituțiile de sănătate publică trebuie să asigure comunităților, informațiile de care au nevoie pentru luarea deciziilor privind elaborarea politicilor și programelor de sănătate și să obțină acordul comunității pentru implementarea acestora.
7. Instituțiile de sănătate publică trebuie să acționeze în timp util pe baza informațiilor pe care le dețin, a resurselor și a mandatului dat de către comunitate.
8. Programele și politicile de sănătate publică trebuie să includă o varietate largă de abordări care să anticipeze și să respecte diferitele valori, credințe, culturi la nivel de comunitate.
9. Programele și politicile de sănătate publică trebuie puse în aplicare, astfel încât să aducă îmbunătățiri mediului fizic și social al comunității.
10. Instituțiile de sănătate publică trebuie să respecte confidențialitatea informațiilor care, în cazul publicării acestora ar putea aduce prejudicii individului sau comunității, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.
11. Instituțiile de sănătate publică trebuie să se asigure de competența profesională a angajaților.
12. Instituțiile de sănătate publică trebuie să se angajeze în acțiuni de colaborare și afiliere în vederea construirii încrederii publicului și eficienței instituționale.

Trecerea în revistă a acestor principii generale poate constitui o bază de discuții privind uniformizarea și adoptarea unui cod de etică în sănătatea publică la nivelul instituțiilor de sănătate publică din România.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Public Health Leadership Society. Principles of the Ethical Practice of Public Health; 2002.
2. The Universal Declaration of Human Rights <http://www.un.org/en/documents/udhr/> (accessed March 27, 2012).
3. Krebs J. The importance of public health ethics. Bulletin of the World Health Organization. 2008;86(8).